

Төрээн чогаал. 6а класс.

Башкы: Сарыглар М.Т.

- *Теманы номчааш, кыдыраашче бижиир.*
- Проза болгаш шүлүк чогаалының ылгавырлыг талалары Степан Сарыг-оолдун «Ол-ла Маскажык» база «Күс» деп чогаалдарын номчааш, сайгардывыс. Бо чогаалдар ийи янзы хевирниң чогаалдары болур: бирээзи — проза, а өскези — шүлүк (поэзия). Проза биле шүлүк уран-чечен чугааны организаастаарының ийи кол хевири болур. Олар чогуң чүнүң-биле ылгалып турарыл? «Ол-ла Маскажык» деп чогаалда «Кижиниң угааны база чиктиг-ле болур чүве: чамдык дыка-ла улут таварылгалар соргак-даа чок уттундурган чоруур» деп домакты «Күс» деп шүлүктүң дараазында одуруглары (строфазы)-биле деңнеп көрээлиңер:
- Калбак ногаан аргалардан
- Хадың шарлан алдыннанып каттыржып кээр.
- Бүрү, сиген оңуп бышкаш,
- Бүгү чуртка хүрең-кызыл шырай киирер.
- Строфаны номчуурувуска, бир-ле дугаарында «калбак» деп сөс-биле «хадың» деп сөстүң база «бүрү» деп сөс-биле «бүгү» деп сөстүң баштайгы үннери аяннажып, тааржып турар. Ынчангаш оларның кол ылгалы шүлүк чогаалында тускай ритмниң бар болурунда. Мынчангаш баштайгы домак чугаага хереглеттинер. Ынчаар бижиттинген чогаалды проза, ынчаарга ийиги хевирлиин шүлүк чогаалы дээр. Шүлүк чогаалы одуруглар болгаш строфаларга хувааттынар. Чамдык үлегер домактарны, тывызыктарны болгаш улустуң ырларын чугаалаарга азы номчуурга, аяннажылга чүгле эгезинге эвес, харын сөөлүңге-даа таваржып болур.